

БЮДЖЕТНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК РІЗНОВИД ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Державний контроль є неминучою й необхідною умовою ефективного функціонування економічної системи будь-якої держави. З погляду соціального управління публічний контроль визначається як спостереження з метою перевірки виконання законів, постанов, управлінських рішень тощо, з чого можна зробити висновок про те, що контроль у цілому є не що інше, як здійснення функції управління, суть якої полягає в тому, щоб перевіряти, спостерігати, відстежувати те чи інше явище.

Контроль здійснюється з метою спостереження й охоплює собою збір даних і передачу інформації в компетентні органи державної влади про результати контрольних заходів, які націлені на те, щоб виявити причини виявлених відхилень і визначити шляхи їх усунення для ефективного функціонування органів державної влади. Таким чином, специфіка контролю як функції управління полягає в тому, що його проводять усі органи держави (Воронова Л. К. Фінансове право України: Підручник. – К.: Прецедент; Моя книга, 2006. – С. 45).

Однією зі складових такого контролю виступає державний фінансовий контроль, тобто встановлена фінансово-правовими нормами система здійснюваних органами публічної влади контрольних заходів, спрямованих на моніторинг і забезпечення дотримання узаконених інтересів держави у фінансовій сфері.

Фінансово-контрольна діяльність націлена на виявлення всіх випадків порушень фінансової дисципліни, під якою розуміють встановлений фінансовим законодавством порядок утворення, розподілу і використання грошових фондів держави, органів державної влади і місцевого самоврядування.

З юридичного погляду, державний фінансовий контроль включає норми, що регулюють суспільні відносини з приводу здійснення фінансового контролю в ході бюджетної, податкової й валютної діяльності держави і органів місцевого самоврядування. При цьому комплексний характер вказаного фінансово-правового інституту полягає в тому, що в нього включаються норми різних підгалузей фінансового права. Наприклад, правові норми, що регулюють фінансовий контроль у сфері оподаткування, – податковий контроль, є складовою податкового права. У свою чергу, правові норми, що регулюють фінансовий контроль у валютній сфері, – валютний контроль, як правило, включаються у фінансово-правовий інститут валютного регулювання і т. д.

Метою державного фінансового контролю є забезпечення законності та ефективності використання державних бюджетних фінансових коштів.

У зв'язку із цим основними його завданнями є: організація та здійснення контролю над своєчасним виконанням доходних і видаткових статей Державного бюджету за обсягами, структурою та цільовим призначенням; визначення ефективності та доцільності витрат державних коштів; оцінка обґрунтування доходних і видаткових статей Державного бюджету; фінансова експертиза проектів державних законів, а також нормативних правових актів органів державної влади, що передбачають витрати, які покриваються за рахунок коштів держбюджету або які впливають на формування та виконання Державного бюджету; аналіз виявлених відхилень від встановлених показників держбюджету та підготовка пропозицій, спрямованих на їх усунення, а також на вдосконалення бюджетного процесу в цілому; забезпечення надходжень до дохідної частини державного бюджету податкових, митних та інших платежів; контроль за реалізацією механізму міжбюджетних відносин; виявлення фінансових зловживань у сфері бюджетних і міжбюджетних відносин.

Призначення державного фінансового контролю – сприяння успішній реалізації державної політики в усіх сферах державного управління, забезпечення законності під час мобілізації фінансових ресурсів до відповідних фондів, їх розподіл відповідно до потреб, сприяння ефективному, цільовому та результативному використанню коштів, запобігання та усунення помилок у фінансовій сфері (Монаєнко А. О. Бюджетне право України: Навч. посіб. – Запоріжжя: КПУ, 2009. – С. 255).

Крім того, однією з найважливіших складових державного фінансового контролю виступає бюджетний контроль, або, як його також називають, фінансовий контроль у бюджетній сфері, що є державним і муніципальним фінансовим контролем за виконанням відповідних бюджетів (Державного та місцевих бюджетів). Вказаний вид державного фінансового контролю є різновидом фінансової діяльності держави, здійснюється як органами державної влади загальної компетенції, так і спеціальними контрольними органами й полягає в перевірці законності та доцільності здійснюваної на території держави бюджетної діяльності.

Таким чином, бюджетний контроль є врегульованою нормами бюджетного права системою ревізійно-правових заходів, спрямованих на перевірку законності й доцільності здійснюваної в державі бюджетної діяльності.

Існує три форми фінансового контролю в бюджетній сфері, що здійснюється органами публічної влади: попередній контроль – здійснюється в ході обговорення та затвердження проектів законів (рішень) про бюджет і інших проектів законів (рішень) з бюджетно-фінансових питань; поточний контроль – здійснюється в ході розгляду окремих питань виконання бюджетів на засіданнях комітетів, комісій, робочих груп законодавчого органу влади, органів місцевого самоврядування в ході слухань і у зв'язку з депутатськими запитами та зверненнями; подальший контроль – має місце в ході розгляду і затвердження звітів про виконання бюджетів.